

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Developing 21st Century Learning Skills of Fourth Year Students Enrolled in Class
and Environment Management for Thai Language Learning, Faculty of Education,
Roi Et Rajabhat University

สันติ ทิพพา¹

Santi Thipphana¹

Received : 8 ธ.ค. 2561

Revised : 19 ส.ค. 2562

Accepted : 21 ส.ค. 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรายละเอียดของรายวิชา มคอ. 3 และแบบประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 รายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถมากขึ้น และสามารถนำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เข้ามาปรับใช้ในการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นอย่างดี 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน โดยผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนเรียน อยู่ในค่าเฉลี่ย 2.70 ระดับปานกลาง และหลังเรียน มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทักษะการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed 1) to develop 21st century learning skills, and 2) to compare pretest and posttest scores in 21st century learning skills of fourth year students enrolled in Class and Environment Management for Thai Language Learning course, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University. Data were collected from 121 fourth year, Thai major students. The research tools comprised lesson plans and the 21st century learning competency assessment for the course “Class and Environment Management for Thai Language Learning”. Results of the study were as follows:

1) Enhancing 21st century learning skills in the fourth year Thai major students showed that they were more knowledgeable and able to apply the 21st century learning skills for class and environment management for Thai language learning. 2) Comparing the 21st century learning skills of students,

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: thipphana@reru.ac.th

¹ Lecturer, Major Thai Language Department, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: thipphana@reru.ac.th

it revealed that all students' post-test scores were higher than their pre-test. The pretest average score of students in 21st century learning skills was 2.70 which was at a moderate level and the posttest was 4.36 at a high level.

Keywords : 21st century learning skills, Class and environment management, Thai language learning

บทนำ

การจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นวิชาที่นักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 ทุกคนควรจะสนใจและตระหนักถึงความสำคัญเพราะการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อระดับประเทศ ระดับกลุ่มชน และระดับบุคคล เพราะฉะนั้นการบริหารการจัดการชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นความท้าทายของครูผู้สอน เนื่องจากต้องจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยที่ดี จะช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555 : 16-21) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยสรุปได้ว่าควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งสาระวิชาที่มีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ ประไพ สิทธิเลิศ (2542 : 3) กล่าวถึงครูผู้สอนว่าเป็นผู้จัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ประพฤติตนเป็นผู้กำกับการชี้แนะสาระที่ท้าทายและหลักความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านวิชาการสมัยใหม่และวิถีการดำเนินชีวิต

การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ และหลักการบริหารจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะชั้นเรียนที่พึงประสงค์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างวินัยในชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในชั้นเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียน การปรับพฤติกรรมผู้เรียน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในชั้นเรียน สามารถจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมภายในชั้นเรียนได้ดี เพื่อเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ได้ลงมือปฏิบัติจริงในการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างแท้จริง โดยใช้แนวคิดของปรีชาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ 2557 : 4-5) กล่าวว่า ผู้เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการชั้นเรียนและแหล่งเรียนรู้ เพื่อจะได้ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความสุขในชั้นเรียน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และช่วยลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดแบบ Active Learning และการเรียนการสอนทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เข้ามาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชาและสามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์

จากความสำคัญและความเป็นมาของรูปแบบวิธีการสอนแบบเน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการสอนที่หลากหลาย ในรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย และมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 121 คน ภาคเรียนที่ 1/2561

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ (รายละเอียดของรายวิชา มคอ. 3) รายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย โดยกำหนดหัวข้อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูในการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างมีความสุข เทคนิควิธีและกระบวนการจัดการชั้นเรียนเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 การปฏิรูประบบการเป็นครูภาษาไทยมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 การจัดชั้นเรียนและการสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 การจัดการกิจกรรมในการแก้ปัญหาชั้นเรียนวิชาภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาประชาธิปไตยในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 และการปฏิบัติกรวิเคราะห้พฤติกรรมผู้เรียนกับการจัดชั้นเรียนที่เหมาะสม

2.2 แบบประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ (รายละเอียดของรายวิชา มคอ. 3) รายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

3.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรและคำอธิบายรายวิชา

3.1.2 ศึกษาเอกสารวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา

3.1.3 ศึกษาเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกรอบมาตรฐาน

การเรียนรู้ (TQF)

3.1.4 ศึกษาและเชื่อมโยงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กับกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ (TQF)

จากนั้นกำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21

3.1.5 ออกแบบการเรียนรู้และงานเขียนรายละเอียดรายวิชาโดยระบุกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ดำเนินการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนอย่างละเอียด

3.2 แบบประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

ภาษาไทย ดำเนินการสร้างแบบประเมิน ดังนี้

3.2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

3.2.2 สร้างแบบประเมินแบบสอบถามทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน แบบประเมินมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย โดยกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดจำนวน 15 ข้อ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วและผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหา และมีค่าความเชื่อมั่น .06 ครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน คือ

1) กลุ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ 1) การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Innovation and Creativity) 3) การสื่อสารและการร่วมมือกัน (Communication and Collaboration)

2) กลุ่มทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) ประกอบด้วย การรับรู้สารสนเทศ (Information Literacy) การรู้สื่อ (Media Literacy) และการรู้ ICT (ICT Literacy)

3) กลุ่มทักษะและอาชีพ (Life and Career Skills) ประกอบด้วย ความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น (adaptability and flexibility) ความคิดริเริ่มและการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (initiative and self direction) ปฏิสัมพันธ์ ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural interaction) ความรับผิดชอบและความสามารถผลิตผลงาน (accountability and productivity) ความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม (leadership and social responsibility)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ก่อนดำเนินการวิจัยอธิบายถึงจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายในการวิจัย ให้กับศึกษากลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เพื่อให้การเรียนการสอนได้ดำเนินไปตามปกติเหมือนที่เคยปฏิบัติมา

4.2 ให้ผู้เรียนประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของตนเองโดยตัวผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นการประเมินก่อนผ่านกระบวนการ

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามแบบประเมินนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การจัดการเรียนการสอนตาม มคอ. 3 ที่ได้จัดทำไว้

4.4 เมื่อดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนดไว้ทั้งรายวิชา จึงให้ผู้เรียนประเมินทักษะ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของตนเองโดยตัวผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นการประเมินหลังผ่านกระบวนการ

4.5 ผู้สอนประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

4.6 แบบประเมินมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ค่าเฉลี่ย

สรุปผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สามารถนำความรู้ด้านการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย และทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเรียนการสอน โดยผ่านการประเมินของผู้สอนทุกคน ร้อยละ 60 ขึ้นไป และปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการพัฒนากิจกรรม

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ผลการเปรียบเทียบทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้สอนพบว่า หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน เป็นร้อยละ 60 ขึ้นไป เนื่องจากในกระบวนการจัดการเรียนการสอนตลอดรายวิชาได้เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานค้นคว้า ลงพื้นที่จริง แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ วิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม และภายในห้องเรียน

2. การเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน โดยภาพรวมก่อนเรียน ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในค่าเฉลี่ย 2.70 ระดับปานกลาง และหลังเรียนผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมาก เมื่อผู้สอนได้ใช้แบบประเมินสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน (ทักษะในศตวรรษที่ 21) โดยผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด แล้วนำมาเปรียบเทียบผลก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบผลก่อนเรียนและหลังเรียน

ลำดับ	รายการประเมิน	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
		ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1	นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนฯ	2.72	0.53	ปานกลาง	4.21	0.67	มาก
2	นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21	2.92	0.66	ปานกลาง	4.42	0.67	มาก
3	นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ลักษณะชั้นเรียนที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้	2.84	0.74	ปานกลาง	4.44	0.67	มาก
4	นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ สร้างวินัยในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย	2.85	0.63	ปานกลาง	4.36	0.68	มาก
5	นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การสร้างแรงจูงใจ	2.66	0.66	ปานกลาง	4.38	0.65	มาก
7	นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาประชาธิปไตย	2.80	0.62	ปานกลาง	4.33	0.71	มาก
8	นักศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการจัดชั้นเรียนฯ	2.69	0.65	ปานกลาง	4.47	0.68	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	รายการประเมิน	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
		ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
9	นักศึกษาสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมของห้องเรียนทางด้านสังคมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยได้	2.61	0.65	ปานกลาง	4.31	0.63	มาก
10	นักศึกษาสามารถการจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมทางด้านจิตวิทยาได้	2.44	0.53	น้อย	4.23	0.67	มาก
11	นักศึกษาสามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการในชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยได้	2.54	0.55	ปานกลาง	4.40	0.72	มาก
12	นักศึกษามีเทคนิควิธีและกระบวนการจัดการชั้นเรียนเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นอย่างดี	2.60	0.63	ปานกลาง	4.37	0.68	มาก
13	นักศึกษาสามารถจัดกิจกรรมในการแก้ปัญหาชั้นเรียนฯ	2.65	0.66	ปานกลาง	4.39	0.65	มาก
14	นักศึกษาเมื่อเรียนวิชานี้แล้วสามารถจัดชั้นเรียน และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ	2.81	0.67	ปานกลาง	4.45	0.70	มาก
รวม		2.70	0.64	ปานกลาง	4.36	0.68	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียน และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย โดยผู้เรียนจำแนกตามรายการประเมินหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกรายการ โดยภาพรวมก่อนเรียน ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.70) หลังเรียนผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.36)

นอกจากนี้ข้อรายการประเมินที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ข้อ 8 นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทย ในการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย 4.47 รองลงมา คือ ข้อ 15 นักศึกษาเมื่อเรียนวิชานี้แล้วสามารถจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.45 และ ข้อ 3 นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย 4.44 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้วิจัยจะนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกเหนือจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระวิชาเอก เนื้อหาด้านวิชาชีพครู ที่จะทำให้เกิดทักษะพื้นฐานของการเป็นครูมืออาชีพแล้ว จำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะด้านความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์โลกปัจจุบัน เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถพัฒนาตนเองให้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อไปพัฒนาเยาวชนและนักเรียนให้มีคุณภาพ อีกทั้งทักษะการเรียนรู้และด้านนวัตกรรมก็มีส่วนสำคัญสำหรับครูภาษาไทย คือต้องสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้ภายในบทเรียนหรือเนื้อหาที่ตนเองสอน สามารถเลือกใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอน สามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตและการทำงาน มีความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อความสำเร็จทั้งการเป็นครูภาษาไทยและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ นิรดา เวชญาติักขณ (2559 : 16) กล่าวว่า การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) ไม่สามารถแยกจากหน้าที่การสอนของครู เมื่อทำการวางแผนการสอนก็หมายถึง การที่ครูกำลังวางแผนการบริหารจัดการชั้นเรียนให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ แต่ในความหมายโดยทั่วไป คือ การจัดสภาพในชั้นเรียนซึ่งส่วนใหญ่เข้าใจกันว่าเป็นการจัดตกแต่งห้องเรียนทางวัตถุหรือทางกายภาพให้มีบรรยากาศน่าเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบจะเห็นว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนนั้น ครูจะต้องมีภาระหน้าที่หลายด้านตั้งแต่การบริหารจัดการตนเองในการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น การจัดกิจกรรมหรือวางแผนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชาการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การคิดหาวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ มารศรี แร่นว้าป่า และคณะ (2561 : 109) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า 1) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน คือ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาการสื่อสาร และการร่วมมือทำงานของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 56.67) และด้านที่มีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการสื่อสาร ส่วนด้านที่มีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่ำสุดอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการแก้ปัญหา 2) แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จะต้องพัฒนาใน 6 ด้านต่อไปนี้ คือ ด้านผู้สอน ด้านวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล ด้านผู้เรียน ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ตามรายการแบบสอบถามผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 2.70 และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.36 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา กิรติจำเริญ และคณะ (2559 : 9) ได้ศึกษาการศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษารายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ Big Five Learning ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการทำงานเป็นทีมและให้ความร่วมมือของนักศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ Big Five Learning ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการสื่อสารและการนำเสนอของนักศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ Big Five Learning ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ Big Five Learning หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ผลการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียน พบว่าหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนทุกคน เนื่องจากในกระบวนการจัดการเรียนการสอนตลอดรายวิชาได้เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน ศึกษาค้นคว้า ลงพื้นที่จริงในการสัมภาษณ์ครูประจำการ ที่มีประสบการณ์ในการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนและศึกษาเรียนรู้

จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น จากสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อวิดีโอ วิเคราะห์และสังเคราะห์ และสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและภายในห้องเรียน แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน ในรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทย หลังจากนั้นสื่อวิดีโอที่นักศึกษาได้รายงานในแต่ละกลุ่ม ได้อัพโหลดไฟล์ไปอยู่ในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ก เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ภาษาไทยต่อไป สอดคล้องกับ ฌิรดา เวชญาลักษณ์ (2559 : 11) กล่าวว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาและวิธีการในการบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูควรปรับบทบาทจากครูผู้สอนมาเป็นโค้ช (Coach) และเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้แนวคิดการเรียนการสอนแบบ Teach Less, Learn More และทฤษฎีการเรียนรู้ แบบสร้างสรรคนิยม (Constructivist Learning) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ ที่เป็นของตนเองขึ้นมาจากความรู้อันมีอยู่เดิม หรือจากความรู้ที่ได้รับเข้ามาใหม่ จึงควรบูรณาการการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมด้วยรูปแบบ หรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย

- 1) ชั้นวางแผน ครูผู้สอนวิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหาวิชาที่สอนเพื่อจะเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม หรือบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้สถานที่ภายนอกห้องเรียน
- 2) ขั้นตอนการสอน ครูผู้สอนชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ชี้แจงกติกาการเรียนรู้อันร่วมกัน เป็นผู้คอยชี้แนะและควบคุมชั้นเรียน ซึ่งการชี้แจงกฎ กติกา และเป้าหมายปลายทาง
- 3) ขั้นสรุปบทเรียน ครูผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนสะท้อนบทเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอ สิ่งที่ได้นับคว้าตามที่ได้เรียนรู้ จากสภาพความเป็นจริง
- 4) ขั้นประเมินผล ครูผู้สอนทำการทดสอบหลังเรียนพร้อมทั้งแจ้งผลการทดสอบให้ทุกคนทราบ

นอกจากนี้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนแบบการมีส่วนร่วมของนักศึกษา โดยการเน้นให้ปฏิบัติจริงในห้องเรียน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น และอภิปรายผล บอกข้อดีข้อเสียในการจัดการชั้นเรียนแบบต่าง ๆ โดยมีครูผู้สอน เป็นผู้แนะนำ จึงทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนในรายวิชาการจัดชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยได้มีการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557: 304) ที่ระบุว่าทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การรู้วิชาเพียงอย่างเดียวในศตวรรษที่ 21 จะไม่เพียงพอ นอกจากนี้หากมองถึงการใช้ชีวิตแล้ว ชีวิตคนเราไม่ได้มีเพียงมิติเดียว ดังนั้นนอกจากการศึกษาควรจะต้องเป็นกลไกในการสร้างเสริมองค์ความรู้แล้ว ยังจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการสร้างเสริมทักษะชีวิต และทักษะอาชีพด้วย (Life and Career Skills) เช่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ทักษะทางสังคม การมองโลกในแง่ดี การควบคุมอารมณ์ ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีภาวะผู้นำ รู้จักการให้ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ ฤตินันท์ สมทรัพย์ (2561 : ออนไลน์) ที่ได้นำร่องการพัฒนาหลักสูตรผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ไปพัฒนาทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักศึกษา แล้วพบว่า ผลการนำแนวคิดหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามองค์ประกอบของหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2555 : 16-21) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยสรุปได้ว่าควรเป็นการเรียน จากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งสาระวิชาที่มีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอ สำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิต ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะ

แห่งศตวรรษที่ 21 ต่อไป และยังคงสอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 12) กล่าวว่า การเรียนรู้ในสาระทักษะการเรียนรู้ เป็นสาระเกี่ยวกับรายวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเอง รายวิชาการใช้แหล่งเรียนรู้ รายวิชาการจัดการความรู้ รายวิชาการคิดเป็น และรายวิชาการวิจัยอย่างง่าย ในส่วนของรายวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ฝึกทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อมุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ครูผู้สอนทุกรายวิชาสามารถนำกระบวนการสอนที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ให้เหมาะสมกับรายวิชาอื่น ๆ
- 1.2 ครูผู้สอนสามารถนำทักษะการทำงานเป็นทีม ฝึกปฏิบัติ ค้นคว้า สรุปลองค้ความรู้ และนำเสนอผลงานผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามีความสนใจในการเรียนและไม่เบื่อหน่าย
- 1.3 ครูผู้สอนควรใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยตั้งพฤติกรรมที่คาดหวังให้ชัดเจน เพื่อผู้สอนจะได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในทุกรายวิชา
- 2.2 ควรศึกษาด้านทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2559). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 13(61), 11.
- ประไพ สิทธิเลิศ. (2542). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2557). *การจัดการชั้นเรียนและแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- วาสนา กิรติจำเริญ และคณะ. (2559). การศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษารายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ Big Five Learning. *วารสารชุมชนวิจัย*, 10(3), 9.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตลาดนัด ปับลิเคชั่น.
- มารศรี แนวจำปา และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารศรีวนาลัยวิจัย*, 8(2), 109.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ทักษะการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ฤตินท์ สมุทรทัย. (2561). *การวิจัยนำร่องการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://www.thaiedresearch.org/index.php/home/paperview/66/?topicid=5>